

УДК 39 (=163.42):930.2(477):303.683
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2020.02.260>

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЕТНОГЕНЕЗУ ХОРВАТІВ У СУЧАСНІЙ ХОРВАТСЬКІЙ НАУЦІ

Євген ПАЩЕНКО

Scopus ID: 55804653800

доктор історичних наук, професор,
кафедра української мови і літератури,
філософський факультет,

Загребський університет (Хорватія).
вул. Республіки Хорватія, 14, 10000, Загреб

Проблема етногенезу хорватів має велику історіографію, вона трактується з різних точок зору і дає різні висновки. Цим, властиво, і зумовлена *актуальність* статті. *Метою* праці є виокремити і проаналізувати деякі ключові і не достатньо досліджені на сьогоднішній час питання етногенезу хорватів. *Об'єктом* дослідження є, головним чином, матеріали з України у працях сучасних хорватських авторів. *А предметом* дослідження є конкретні питання: звідки взялися хорвати, коли вони опинилися на південно-східних просторах та інші. *Територіально і хронологічно* проблема пов'язана з широким географічним простором та матеріалом.

У статті використовуються в основному порівняльно-типологічний та історично-культурологічний методи, а також елементи структурно-типологічного, географічного та інших методів етнологічної науки.

На основі архівних та польових джерел, а також наукової літератури розглянуто й проаналізовано головні і малодосліджені на сьогоднішній день питання етногенезу хорватів у сучасній хорватській науці. Ця проблема етногенезу хорватів у сучасній хорватській науці пов'язана з широким географічним простором та матеріалом. Водночас безумовною складовою дослідження є матеріал з України, який потребує всебічного, міждисциплінарного порівняння.

Ключові слова: етногенез, хорвати, міфологія, слов'яни, Карпати.

Yevhen PASHCHENKO

Scopus ID: 55804653800

Doctor of Sciences in History, Professor
of the chair of Ukrainian language
and literature of the department of philosophy
of Zagreb university (Croatia)
Trg Republike Hrvatske 14, 10000, Zagreb

SOME ISSUES OF THE ETHNOGENESIS OF CROATS IN MODERN CROATIAN SCIENCE

Introduction. The object of the study is primarily materials from Ukraine in the works of modern Croatian authors. A subject of the study is specific questions: origin of the Croats, when they come to the southeastern places, meaning of the ethnonym and others.

Geographically and chronologically problem stems from a wide geographical space and material, while the article focuses mainly on the analysis of materials from Ukraine in modern Croatian science.

Formulation of the problem. The problem of Croatian ethnogenesis nowadays is a great historiography. This problem is treated from different perspectives and gives different conclusions. This, in fact, caused by the scientific relevance of the article.

The purpose of the work is to highlight and analyze some of the facts and not enough researched questions of Croatian ethnogenesis.

Methods. The paper used primarily typological and comparative-historical, cultural methods, structural elements of typological, geographical and other methods of ethnology.

Results. On the basis of archival and field sources, scientific literature reviewed and analyzed major and unexplored to date questions of Croatian ethnogenesis in modern Croatian science. Problem of Croatian ethnogenesis in modern Croatian science related to a wide geographical space and materials. At the same time, scientists are provided with *unconditional* support of constituent material from Ukraine, which requires a comprehensive, interdisciplinary comparison. It presents the main results of the study.

Conclusion. We are working on this research *by looking at* the complexity of the problem, a broad front of research areas and the topic still remains open. At the present stage it is an important presentation of the results of Ukrainian science in the study of ethnogenetical processes where one of the first, certainly not the only acts archaeological material and information about it. Lack of awareness of Ukrainian Information Fund felt in the Croatian researchers and vice versa - the lack of information on Croatian state — in Ukrainian. The next stages of studying could include the number of open questions about the research front, which continues to remain promising theme of science, including Slavic studies. However, at this stage it is difficult to talk about development of the study of old Slavic Studies, which, after two centuries past, call the era of the great Slavic studies in the twentieth century was the status that threatens to approach the status of unclaimed. However, focusing on the study of problems of national culture, gives rise to the dynamics in the study of actual problems that we can see the example of the Croatian perspective, some of which are outlined in this study.

Keywords: ethnogenesis, Croats, mythology, Slavic, Carpathians.

Вступ. Проблема етногенезу хорватів на сьогоднішній час має велику історіографію¹. Вона, ця проблема, трактується з різних точок зору і дає різні висновки. Цим, властиво, і зумовлена наукова *актуальність* статті.

Метою праці є виокремити і проаналізувати деякі ключові і не достатньо досліджені на сьогоднішній час питання етногенезу хорватів. Виділимо деякі загальні риси у вивченні теми, яка поділяється на інтерпретації хорватських і зарубіжних вчених [2]. *Об'єктом* дослідження є переважно матеріали з України у працях сучасних хорватських авторів. *А предметом* дослідження є головню такі конкретні питання: звідки хорвати прийшли, коли опинилися на південно-східних просторах, що означає етнонім та інші.

Відомі міграційна теорія виникнення хорватів як пришельців на сучасні території, і автохтонна, що заперечує значення міграційного чинника. Традиційно хорватська наука вказувала на значення гіпотетичного слов'янського ядра, з якого виникли слов'янські племена. Водночас побутує думка про відокремлення слов'ян від хорватів як таких, що вважалися якимось не слов'янським етносом, який домінував над слов'янами і які прийняли хорватське ім'я. Крім слов'янського походження, стверджувалося неслов'янське, іранське або готське коріння. Така гіпотеза мала (і) політичну мотивацію, викликану політизацією ідеологеми про слов'янську єдність, що використовувалася як мотив утримання югослов'ян у спільній державі з етнічною домінацією адміністративного центру. Режими в буржуазній і соціалістичній Югославії переслідували антислов'янські прояви, що спонукало до посилення інтересу до саме таких тверджень з апологією хорватського іранізму або готського початку.

Іноземні автори стверджували зв'язок хорватського етноніму з просторами, пов'язаними з самими авторами, тому є праці, які вказують на витoki хорватів з Туреччини, Австрії, Болгарії, Польщі, України або, на чому наголошують деякі російські дослідники, з загальнослов'янського (неукраїнського) середовища. Також серед деяких іноземних авторів присутня схильність до автохтонної концепції, заперечення слов'янського витоку етносу.

¹ Загальний огляд останніх часів у статтях Хорватської енциклопедії, зокрема: [1].

Назва *хорват* розглядається у контексті різних дисциплін — мовознавчих, історичних, археологічного та іншого матеріалу. Серед письмових фіксацій найчастіше фігурує Костянтин Порфірогенет, в якого згадані *білі хорвати*, проте ставлення до цього джерела не однакове — викликає численні тлумачення, дилеми щодо змісту або заперечується достовірність фактів. Щодо українського матеріалу, найбільше згадуються *хорвати* Нестора, інший матеріал. Іранський напрям тлумачення орієнтується на напис *Horovathos* на камені, знайденому в приазовському порту Танаїс на Азовському морі або вказується на інші джерела, зокрема топоніми в Ірані, Афганістані і далі.

Іранська етимологія пов'язується з іраномовними кочовиками, яким міг належати етнонім, перейнятий слов'янами. Вказано на значення соціального чинника в етнонімі, який пов'язується з певною мілітантною, елітарною структурою вершників з культом солярного божества Хорса, що організовували різні племена під своєю назвою [3]. Таке тлумачення рефлектується і в сучасних узагальнюючих публікаціях. Так, «Хорватська енциклопедія» *визначає*: «Найдавніший рівень хорватів становив, вірогідно, спільноту військово добре організованих скотарів у степах на північ від Кавказу. Переселившись звідти на захід, вони змішалися на просторі Карпат зі слов'янами. Від тих карпатських хорватів одна частина відокремилася і вийшла у VII столітті на південь, де успішно зіткнулася з аварами і заселила частини сучасної Хорватії» [4]. Тобто прийнята запропонована гіпотеза щодо слов'яно-іранського симбіозу відомого як анти, поступового просування до Карпат і подальшого руху до адриатичної вертикалі [5].

Отже, проблема етногенезу хорватів *територіально і хронологічно* пов'язана з широким географічним простором та матеріалом, водночас у статті зосереджується увага головним чином на аналізі матеріалів з України у сучасній хорватській науці.

У статті використовуються в основному порівняльно-типологічний та історично-культурологічний методи, а також елементи структурно-типологічного, географічного та інших *методів* етнологічної науки.

На основі архівних та польових *джерел*, а також наукової літератури розглянуто й проаналізовано головні і малодосліджені на сьогоднішній день питання

етногенезу хорватів у сучасній хорватській науці. Ця проблема етногенезу хорватів у сучасній хорватській науці пов'язана з широким географічним простором та матеріалом. Водночас безумовною складовою дослідження є матеріал з України, який потребує всебічного, міждисциплінарного порівняння.

Основна частина. Одна з проблем — з'ясування співвідношення слов'янського та іраномовного компонентів. Традиційна історична наука пов'язує слов'янський простір хорватів з північною територією Українських Карпат, Польщею, Чехією, звідки відбувалися рухи слов'янських племен до сучасної Хорватії. Так, у тексті *Хорвати* у згаданому виданні *Hrvatska enciklopedija*, де синтезовано останні тлумачення і положення щодо проблеми, вказано на дисперсію назви *хорват* на великому просторі, зокрема назви *білі хорвати*, *Біла Хорватія* у Північній Чехії і Південній Польщі були відомі до XI століття. Окремі приклади дають підстави твердити, що назви від імені *хорват* вказують на перебування хорватських груп у зв'язках з іншими народами у регіонах Штаєрська і Корушка на території сучасних Словенії і Австрії, Сербії, Македонії, Чорногорії. Також по Греції деякі топоніми походять від назви хорват, як і албанське село *Harvati* та ін. Нагадаємо, що ойконімія по Україні також має приклади, що вірогідно походять від назви хорватів.

Одне з дискусійних питань — датування приходу хорватів до узбережжя Адріатики. Згідно з офіційними положеннями, зафіксованими хорватськими енциклопедичними виданнями, вихід до морської лінії датується сьомим століттям, в якому, згідно з Костянтином Порфірогенетом, хорвати дійшли до Адріатики, заселивши території, що були під римським і візантійським пануванням. Порфірогенет зазначає, що Гераклій, тодішній цар Візантії, дав наказ, щоб хорвати розпочали боротьбу з аварами і обіцяв їм віддати землі, які вони завоюють. Коли хорвати отримали перемогу над аварами упродовж воєнних дій з 626 до 635-го року, імператор наказом передав ці території хорватам, затримавши за собою право верховенства над ними. Історичні дослідження вказують на процеси поступової адаптації — від конфронтаційних спочатку до контактних відносин з місцевим населенням, консолідацію все більше здійснювало християнство. Слов'янська колонізація від-

значалася домінуванням дохристиянських вірувань, що, зокрема, відгукнулося на топонімії як результат міфологізації географії. Численні топоніми вказують на сакралізацію: поширені гірські вершини з назвами Перун і утворення від цих назв як Перунско, Перунич біля Спліту і ширше — по всій Хорватії; Мокош і особливо назви як Волос, Велес та інші. До цієї категорії відносимо і топонім Дубровник, як назва, що вказує на існування культу святої дїброви (хорв. *Dubrava*) з шануванням дуба як вівтаря громовержця.

Хорватська наука тривалий час утримувалася від вивчення слов'янського міфологічного корпусу, що пожвавилось лише в кінці XX і особливо в першій декаді XXI століття, як, можливо, найпізніший вияв у славістиці вивчення слов'янської міфологічної культури. Значна увага науковців приділялася дослідженню античних рудиментів. Наукова база досліджень антики важлива як матеріал для простеження нашарувань слов'янських вірувань на античні, як своєрідна паралель вірувань, типологія яких, зокрема, виявляється у культурі священного вола, що помітно в топонімії. Незважаючи на наявність християнської церкви в ранньому середньовіччі, вона, ще недостатньо впливова й поширена серед населення, була неспроможна захиститися від слов'янської мілітантної інтервенції з культом дохристиянського пантеону. Місцеве населення, романізоване внаслідок грецько-римських поширень, також зберігало рудименти прадавніх вірувань. Ідентифікація населення доісторичного періоду, отже до античних впливів, ускладнюється недостатністю джерел. Проте можна говорити про існування скотарської, землеобробної організації, яка пов'язана із сакралізуванням географії як природного храму у функції захисту людської екзистенції, роду, худоби тощо [6].

Створювані святилища ставали об'єктом завоювання численних міграційних інтервенцій, які виходили з різних географічних напрямів, враховуючи й українські степи з локалізованими там кочовиками-завойовниками. Інтервенції іраномовних номадів на сучасні хорватські землі і далі були нормою міграційних процесів. Існуючі святилища руйнувалися згідно з завойовницькими законами, за якими успіх завоювання потребував знищення вівтаря ворога і збудування на його місці власного вівтаря з своїми божествами. Відбувалося нашарування культур на

сакральних локаціях, що простежується до християнізації святилищ, на місці яких зводилися християнські храми з відповідними назвами, в основі яких нерідко християнізоване язичницьке божество (Перун Змійоборець — Ілля, Георгій, Юрай, Михайло; Волос/Велес- Власій, Влахо, Василь і т. п.).

Одним з виразних прикладів є Дубровник [7; 8], що розглядається нами як модель хорватського етногенезу, де слов'янська сакральна назва Священної Діброви з Дубом як вівтарем завойовників, нашаровується на попередню неслов'янську назву Рагуза, в якій відчувається відгомін сакрального ритуалу, місця поклоніння священному Бику, Волю/Огузу як можливого початкового святилища у захисті худоби від падіжу. Початковий осередок населення відомого як іллїри, волохи-влахи, потім романізованого з античним, в першу чергу грецьким поширенням, отримує паралельне священне місце поблизу Рагузи-Дубровника. Це сусіднє місто Епідаур, у назві якого прослуховується назва священного Тура, Вола, культом якого позначена мікенська цивілізація, що поширювалася колонізацією географічно презентабельних приадриатичних просторів. Дубровник в історичному розвитку, по суті — модель, джерело вивчення етногенетичних процесів, цивілізаційного, культурного розвитку й еволюції на хорватському просторі. Починається як локус у сакральній функції доісторичної доби, коли численні, умовно говорячи автохтонні етні, відомі під узагальнюючою назвою як іллїри, сакралізуючи географію, мали свої святилища. Географічні особливості розташування Дубровника, попередньо — Рагузи, мають низку ландшафтних явищ, які осмислювалися у ритуалі: функція гори, каменю, протоки між континентом і скелястим острівцем навпроти як природний храм, де здійснювалися ритуали захисту худоби як багатства, що традиційно мала саме таке значення (і в сучасній хорватській мові худоба називається *blago* в розумінні *багатство*).

З поширенням Ахейської Греції на середземноморському просторі народи моря були залучені до античних впливів, що відображалися у назвах сакральних місць, які виникали паралельно до культових осередків автохтонного населення, але з подібною функцією сакралізації згідно з давньогрецьким, а потім давньоримським віруванням. Римське поширення вело до романізації балканського на-

селення, відомого як влахи-волохи, в назві яких відчувається збережена архаїчна традиція скотарського господарства з культом захисника худоби Волоса-Велеса, топоніми якого поширені по всіх Балканах.

З поширенням християнства відбувається поступова християнізація дохристиянських вірувань скотарів і землеробів, коли на місцях політеїчних святилищ зводяться християнські храми, часто з подібними назвами святих як Волос-Влахій, Василь тощо. З слов'янською інтервенцією, мілітантною на початковому етапі вторгнень, що, як зазначають дослідники, сягає ще VI століття, простір позначається слов'янським культом краєвиду: гори, ліси, води номінуються іменами слов'янського пантеону, назвами якого рясно висипані Балкани з півдня і надалі, аж до приїталійських просторів.

Християнство, ще недостатньо зміцнене в ранньому середньовіччі, ослаблене слов'янським вторгненням, яке відбувалося у контактах з візантійськими володарями — від прихильності стосовно їхньої віри до нерідко заперечень, викликаних небажанням бути під домінацією Візантії, свою військову силу демонстрували культом божеств, найчастіше покровителя завойовників — Перуна, назви гір якого символізували романізованому населенню Спліту силу слов'ян, що на верхів'ях палили ватру Громовержцю, а в Дубровнику, у дубовому гаю, що був на схилах гори Срдж, під якою була Рагуза, демонстрували свою міць, благословенну Громовержцем.

Поступово завойовницькі рухи вщухали перед потребою облаштування мирного життя. Торгівля, якою жило давньогрецьке господарство, потребувала навчання цьому ремеслу слов'янами, в яких морський промисел не був домінантою. Після традиційного відчуження ми-вони поступово розвивається етнічна консолідація, в чому організуючу роль відгравала церква. Спочатку візантійська, на присутність якої вказують, зокрема, археологічні свідчення в храмі дубровницької Богоматері, потім і римо-католицька, яка витіснили звідси суперника — Східне царство та його церкву. На місцях з слідами дохристиянського культу зводяться християнські храми, а домінація у місті св. Влаха пов'язана з архаїчним культом божества індоєвропейського походження — захисника худоби Волоса, культ якого відображений у балканській топонімії. Так язичницький Велес стає

святим Влахо, кафедральна церква якого збудована в центрі старого міста, вірогідно на місці колишніх язичницьких обрядів. Поступово відбувається романізація культури, архітектури, приймаючи стильові оформлення ренесансної, а після землетрусу 1667 року — барокової доби. Показово, що на порталі Княжого двору, на капітелях вмонтовано барельєфи давнього походження, що пов'язуємо з міфологічною меморією про зміеборця, культного героя-захисника міста.

Пам'ять про слов'янську минувшину, позначену войовничим вторгненням на ці простори, не вгасала. Культ слов'ян, глорифікація слов'янської ідентичності з обов'язковими атрибутами героїзму, сили, причетності до великого слов'янського простору — постійний атрибут дубровницької культури, політичної, духовної думки. Не лише політичне, дипломатичне маневрування, викликане конфронтаціями і дипломатичними угодами з завойовницьким сусідами — Венецією і Османською Портою — були причиною апелювання до образів, символів, відображень слов'янської сили, але й історична пам'ять живила творчість численних авторів не лише Дубровника, а й в цілому хорватської літератури минулих століть, що відомо як хорватський славізм. Одним з яскравих проявів славізму була праця дубровницького автора Мавра Орбіні «Королівство слов'ян», опублікована 1601 року італійською мовою з метою представити войовничому сусіду приналежність Дубровника до великого слов'янського світу [9]. Свідченням невгасаючої віри у слов'янську міць виступає представник барокового славізму Юрай Крижанич, який під впливом українських унійців у Римі вирушив з ідеалом створення європейського християнського союзу до московського царя і потрапив до Сибіру, оскільки цар був неспроможний прийняти хорватсько-українську ідею християнської єдності як сили у відсічі османській загрози [10; 11].

Крім історико-культурного значення, твори з проявом хорватського славізму, яким сповнена хорватська література від середньовіччя аж до середини ХХ століття, ранні тексти з темою слов'янства розглядаємо і як свідчення історичної пам'яті про належність до слов'янської спільноти, з якої виокремилися слов'янські племена, що вирушили до теренів сучасної Хорватії і як, припускають, ширше

по Балканах, на що вказують згадані топоніми з рефлексіями назви хорват. Конкретизація середовища, з якого вийшли ці племена майбутнього хорватського народу, і надалі залишається дискусійним об'єктом науки.

Одну з останніх гіпотез представив у Хорватській академії наук і мистецтва сучасний загребський археолог Владимир Сокол (Vladimir Sokol), який тривалий час досліджує проблеми хорватського етногенезу. Час виходу хорватів на сучасні простори він визначає пізніше, ніж прийняте VII століття, конкретизує історичну прабатьківщину хорватів на теренах західних слов'ян і вказує на значення хорватських сил у важливих історичних подіях середньовічної Європи, назвавши свою працю «*Народження Європи, або коли і звідки прийшли хорвати. Нова європейська історична парадигма*». Історичні витоки народу, який називаємо хорвати², що знову залишає під питанням час, коли слов'янські племена прийняли це ім'я, дослідник пов'язує з подіями глобального характеру, що відбувалися на межі VIII і IX століть, і які впливали на формування Європи, яку нині знаємо. Перша теза автора конкретизує питання «коли» з відповіддю: хорвати на терени сучасної батьківщини прибули в кінці VIII ст., між 795—800 роками. В цей час авари, азіатські сили, що агресивно просувалися у напрямку Заходу, тероризують дулібів як частину східних хорватів, що були перпоною просування аварів. Все разом ускладнювало процес розмежування з Східною римською імперією, і ці перепони необхідно було усунути для встановлення кордонів між імперіями. Неуспішні походи Карла Великого гальмували досягнення мети — відновлення Західної імперії, потрібно було знайти військові сили для зупинки аварів, і такими виявилася хорвати. Вони в 795 році увійшли в боротьбу з аварами, чим заявили про себе на історичній сцені Європи у подіях, що привели до створення нової Європи і вивели хорватів на терени сучасної батьківщини, стверджує автор.

Друга теза пов'язана з питанням — звідки? Відповідь дослідника: з теренів, центром яких є місто Кнін, що поруч Влтави і Лаби, що, як вважає автор, було центром Білої Хорватії. Тамтешні слов'яни були

² Курсивом зазначаємо цитати з тексту доповіді В. Сокола, отриманої від автора в дигітальній формі.

сусідами франків, держава яких у здійсненні планів Карла Великого по відновленню Заходу потребувала військових сил.

Третя теза викладає формування нової європейської парадигми: втілення політичної мети: усунення Аварського каганату, агресивної азіатської державності у Центральній Європі, здійснюється інтервенцією хорватського війська на їхню столицю Хрінг, наслідком чого створено умови для розмежування територій між Заходом і Візантією. Хорватське військо на чолі з Войномиром проводить успішні битви у Панонії, Подунав'ї, завдяки чому Карл переходить Альпи і проводить кордон з Візантією. З падінням Аварського каганату, в чому хорвати відіграли вирішальну роль, формується нова Європа, поділена між імперіями, де західний світ об'єднався від Атлантики до Центральної Європи, також за участю хорватів на тому просторі. Звідти, «з хорватів», як кажуть деякі джерела, витікають чехи і поляки, пов'язуючи Балтику з Панонією, а потім і з Адріатикою, встановивши транспортний зв'язок, відомий як «янтаревий шлях».

Висновки. В обґрунтуванні участі слов'ян Владимир Сокол (Vladimir Sokol) звертається до археологічних свідчень у порівнянні типів кераміки. Зокрема, кераміка, що має ямку на дні посуду, відома на просторі сучасних західних слов'ян, сягає до східної Адріатики, де знайдені артефакти з особливостями «непрацької» і ямної кераміки, що автору дає підставу говорити, що процес хорватських переселень відбувався біля 800 року. Щодо наведених типів кераміки автор зазначає: *цікаво, що в Закарпатті такої кераміки нема.* Вірогідно має на увазі хорватський напрям за Карпатами, тобто сучасне Прикарпаття. Звертається увага, що *нещодавно російські історики Сєдов і Майоров північно і на південь від Судетів, на майже тих же місцях, знову локалізували ранні західні хорватські осередки.* Згідно з В. Соколом, хорватська прабатьківщина пов'язана з простором у Південній Чехії, з центром у місті Кнін, підтвердження чого бачить у сучасних дослідженнях, за якими *статистика зазначає, що у хорватів найчисленніший гаплотип EU7, або Ib* /1/, який цілком ідентичний з показниками з Середньої Далмації, тобто Приморської Хорватії, де становить 50%. Виходячи з того, що в Європі, згідно з часописом «Science»,*

найбільша кількість носіїв гаплотипу EU7 присутня на балтійсько-польських теренах, враховуючи Західну Україну, наука нас спрямовує на узгодження суттєвих елементів, важливих для з'ясування цілісної картини давньохорватського етногенезу: археологія, історичні джерела, філологія, етнологія, нехристиянська духовність, фізика ізотопів, антропологія і генетика.

Згідно зі спостереженнями В. Сокола, хорватська духовна культура слов'яномовної спільноти бере початок на балтослов'янських мовних теренах, звідки відбувалося розселення аж до Подунав'я і Адріатики. Генеалогічна легенда про так званих братів і сестер, які іменуються представниками слов'янських племен, з яких складаються хорвати, інтерпретована дослідником як назви рік: *Туга /р/, Буг і Вісла в Закарпатті-Карпатах, тоді як «брати» становлять щось інше, а саме — конститутивні краї. По суті, вони становлять політичні підгрупи певного географічного простору тодішньої Північної Хорватії, яка локалізована на просторі сучасних західних слов'ян з відповідними топонімами.*

Гіпотези хорватського дослідника засвідчують актуальність проблеми, яка інтерпретується з різних поглядів і дає різні висновки. Проблема пов'язана з широким географічним простором і матеріалом. Безумовною складовою дослідження виступає матеріал з України, який вимагає комплексного, міждисциплінарного порівняння. З огляду на складність проблеми, широкий фронт дослідницьких напрямів, тема залишається відкритою. На сучасному етапі важливим залишається представлення результатів української науки у вивченні етногенетичних процесів, де одним з перших, звісно не єдиним, виступає археологічний матеріал і ознайомлення з ним хорватськими науковцями. Недостатня обізнаність з українським інформаційним фондом відчувається у хорватських дослідників і навпаки — непоінформованість щодо хорватського стану — в українських. Наступні етапи вивчення відкривають цілу низку питань щодо фронтальних досліджень, які й далі залишаються перспективною темою науки, зокрема славістики. Проте на сучасному етапі важко говорити про процес вивчення слов'янської давнини славістикою, яку, після двох минулих століть, називаємо добою великої славістики, оскільки вже у ХХІ столітті ця наука наближається до статусу не-

затребуваної. Проте зосередження уваги на вивченні проблематики національної культури дає поштовх до динаміки у вивченні актуальних проблем, що можемо бачити і на прикладі хорватської проблематики, окремі контури якої тут окреслені.

1. Etnogeneza. *Hrvatska enciklopedija*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=18527>.
2. Пащенко Євген. Проблеми і завдання порівняльного вивчення етногенезу хорватів в українському контексті. *Етногенеза хорватів і Україна*. Дрогобич, 2013. С. 290—315.
3. Paščenko Evgen. *Etnogeneza i mitologija Hrvata u kontekstu Ukrajine*. Zagreb, 1999.
4. Hrvati, *Hrvatska enciklopedija*: URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=26386>.
5. Paščenko Evgen. Tajanstveno ime Hrvat. *Etnogeneza i mitologija Hrvata u kontekstu Ukrajine*. S. 61—74.
6. Paščenko Jevgenij. The importance of landscape in toponymy contextualization. *Sacralization of landscape and Sacred Places. Book of Abstracts / Belaj, Juraj (ur.)*. Zagreb: Institute of archeology. 2016. P. 12—13.
7. Пащенко Евгений. Дубровник в сравнительном изучении славянской мифологии. *Балканские чтения. 1. Симпозиум по структуре текста*. Москва: Академия наук СССР; Институт славяноведения и балканистики. С. 133—136.
8. Пащенко Євген. Міфологема на карті Дубровника. *Visnyk of the Lviv University. Series Philology* (Issue 59. Scientific journal). P. 77—82.
9. Paščenko Jevgenij. Povijesni tekst prijelaznoga razdoblja: Neke osobitosti sadržaja i forme Kraljevstva Slavena Mavra Orbinija. *Komparativna povijest hrvatske književnosti. Vrsta ili žanr. Zbornik radova s XIX. Međunarodnoga znanstvenog skupa*. Split; Zagreb: Književni krug Split; Odsjek za komparativnu književnost Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, 2017. S. 48—63.
10. Paščenko Jevgenij. *Juraj Kržanić i Ukrajina. Graditelji europske kršćanske unije*. Zagreb: Matica hrvatska. 500 s.
11. Пащенко Євген. Роль українського Бароко у формуванні поглядів Юрая Крижанича. *Мандруючи світами і віками. Збірник на пошану Юрія Пелешенка*. Ре-

дактор І. Набитович. Київ; Дрогобич: Посвіт, 2016. С. 180—193.

REFERENCES

- Etnogeneza. *Hrvatska enciklopedija*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslava Krleza. Retrieved from: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=18527> [in Croatian].
- Paschenko, Yevhen. (2013). Problems and objectives of comparative study of Croatian ethnogenesis in Ukrainian context. *Etnogeneza khorvativ i Ukraina* (Pp. 290-315). Drohobych [in Ukrainian].
- Paschenko, Yevhen. (1999). *Etnogeneza i mitologija Hrvata u kontekstu Ukrajine*. Zagreb [in Croatian].
- Hrvati, *Hrvatska enciklopedija*: Retrieved from: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=26386> [in Croatian].
- Paschenko, Yevhen. Tajanstveno ime Hrvat. *Etnogeneza i mitologija Hrvata u kontekstu Ukrajine* (Pp. 61—74) [in Croatian].
- Paschenko, Yevhen. (2016). The importance of landscape in toponymy contextualization. *Sacralization of landscape and Sacred Places. Book of Abstracts / Belaj, Juraj (ur.)* (Pp. 12—13). Zagreb: Institute of archeology.
- Paschenko, Yevhen. Dubrovnik comparative Study in Slavic mythology. *Balkan reading. 1 Symposium on the structure of the text* (Pp. 133-136). Moskva: Akademija nauk SSSR; Institut slavjanovedenija i balkanistiki [in Russian].
- Paschenko, Yevhen. Mytheme on the map of Dubrovnik. *Visnyk of the Lviv University. Philological Series* (Issue 59, pp. 77-82). Scientific journal [in Ukrainian].
- Paschenko, Yevhen. (2017). Povijesni tekst prijelaznoga razdoblja: Neke osobitosti sadržaja i forme Kraljevstva Slavena Mavra Orbinija. *Komparativna povijest hrvatske književnosti. Vrsta ili žanr. Zbornik radova s XIX. Međunarodnoga znanstvenog skupa* (Pp. 48—63). Split; Zagreb: Književni krug Split; Odsjek za komparativnu književnost Filozofskoga fakulteta u Zagrebu [in Croatian].
- Paschenko, Yevhen. *Juraj Kržanić i Ukrajina. Graditelji europske kršćanske unije*. Zagreb: Matica hrvatska [in Croatian].
- Paschenko, Yevhen, & Nabytovych, I. (Ed.). (2016). Ukrainian Baroque role in the view of Juraj Krizhanich. *Traveling through the Worlds and the Ages. Collection of Articles in Honor of Yuriy Peleshenko* (Pp. 180-193). Kyiv; Drohobych: Posvit [in Ukrainian].